

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Α΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου

Κείμενο 1

Γλώσσα και ομιλία

Το κείμενο είναι απόσπασμα της εισαγωγής του βιβλίου «Ψυχολογία της γλώσσας» (Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα 1998) της Ρίας Πήτα, Επίκουρης καθηγήτριας του τμήματος Ψυχολογίας του ΑΠΘ.

Η ιδιαίτερη ικανότητα του ανθρώπου να παράγει έναρθρο λόγο αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την επικοινωνία του με άλλα άτομα, καθώς και την ανάπτυξη και εξέλιξη του σε σύγκριση με τα υπόλοιπα είδη του ζωικού βασιλείου. Λόγω ανθρωποκεντρικής αλαζονείας ή αντικειμενικά ιδωμένα, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η ομιλία θεωρείται θείο δώρο προς τον άνθρωπο ανεξάρτητα από τους θεούς που τύχαινε να λατρεύει.

Η γλώσσα αποτελεί τον συνεκτικό κρίκο ανάμεσα στους ανθρώπους, τη ζωή και τις εμπειρίες τους, προσφέροντας αφενός δυνατότητα πρόσβασης και επικοινωνίας με την κοινωνία των άλλων και επιτρέποντας αφετέρου την ανταλλαγή και κατανόηση των σκέψεων, αναγκών, επιθυμιών μεταξύ των ανθρώπων. Η επικοινωνία είναι τόσο βασική και ουσιαστική για το ανθρώπινο είδος, ώστε η ζωή χωρίς γλώσσα-λόγο δεν θα ήταν δυνατή. Όπως χαρακτηριστικά ορίζει ο Watzlawick (1990), ο άνθρωπος δεν μπορεί παρά να επικοινωνεί.

Ο προφορικός λόγος ως εκφραστική και αντιληπτική διαδικασία καθώς και ο γραπτός λόγος ως γραφή και ανάγνωση θεωρούνται οι κατ' εξοχήν ικανότητες του επικοινωνούντος ανθρώπου, δεξιότητες που του επιτρέπουν την αλληλεπίδραση, συνύπαρξη και προσαρμογή τόσο με το φυσικό περιβάλλον γύρω του όσο και με τους όμοιούς του. [...] Η ικανότητα του ανθρώπου για λόγο άνοιξε το δρόμο για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Και ο πολιτισμός με όλες τις κοινωνικές, καλλιτεχνικές, τεχνολογικές και επιστημονικές καινοτομίες που συνεπάγεται, είχε ως αποτέλεσμα να ξεχωρίσει ο έλληνας Homo Sapiens από τα άλλα ζώα. Βοήθησε αυτό το άπτερο¹ και ανήσυχο δίποδο με το μεγάλο εγκέφαλο να κατακτήσει τη γη, να κατανοήσει και, μέσα από την κατανόηση, να

---

¹ Άπτερο: χωρίς φτερά.

θέσει την ίδια την εξελικτική πορεία του υπό έλεγχο. Άρα, λοιπόν, δεν είναι περίεργο που το δώρο του λόγου έχει θεωρηθεί τόσο συχνά ως τίποτα λιγότερο από θεϊκό θαύμα. [...]

Κείμενο 2

Μέσα στις φλόγες

Το κείμενο είναι απόσπασμα του μυθιστορήματος της Διδώς Σωτηρίου «Μέσα στις φλόγες», εκδόσεις Κέδρος, 2008 (1^η έκδοση 1978), το οποίο παρουσιάζει την ιστορία μιας εύπορης οικογένειας από το Αϊδίνιο της Μικράς Ασίας και την ανέμελη ζωή των Ελλήνων της Σμύρνης πριν από την Μικρασιατική Καταστροφή.

[...] Η μητέρα ήταν κόρη ενός παραγγελιοδόχου απ' τα Δωδεκάνησα. Όταν κάποτε, φτωχή κι άσημη μαθητριά, ήρθε να παραθερίσει σε μια θεία της στη Σμύρνη, γνώρισε τον πατέρα, διάσημο γλεντζέ της εποχής, που τον περιτριγύριζαν πολλές νέες, γιατί ήταν ευχάριστος και είχε τη φήμη πλούσιου γαμπρού. Ο πατέρας θαμπώθηκε απ' την ομορφιά και τη ζωηράδα του κοριτσιού, κι αισθηματικός καθώς ήταν, την ζήτησε αμέσως σε γάμο.

Τ' αδέρφια της μητέρας βρήκαν μοναδική την τύχη. Ήθελαν να ξεφορτωθούν νωρίς τον θηλυκό διάβολο της οικογένειας. Η μικρή έκλαψε, αντιστάθηκε, μα στο τέλος, όταν έπεσαν όλοι οι συγγενείς απάνω της και της εξόγκωσαν την ευτυχία που την περίμενε, δέχτηκε.

Το ζευγάρι έφυγε για το Αϊντίνι. Με τον πρώτο χρόνο γεννήθηκε η Ριρή και ευθύς μετά ακολούθησε ο Στέφος. Μα τα παιδιά φαίνεται πως δεν έφταναν, για να γεμίσουν τη ζωή της μητέρας, που και η ίδια ήταν ακόμη παιδί. Ο πατέρας δεν είχε καταφέρει να της επιβληθεί. Κολάκευε τις πιο εξωφρενικές φαντασίες της, που αναζητούσαν πάντα καινούρια ξεσπάσματα.

Στην αρχή γέμισε το σπίτι με κάθε λογής δασκάλους. Άρχισε να μαθαίνει γαλλικά και ζωγραφική με τον κύριο Φρανσουά, έναν ξεπεσμένο Φραγκολεβαντίνο, που χειμώνα καλοκαίρι φορούσε ένα αξιοδάκρυτο «μπομπέ²». Έπειτα ανακάλυψε ένα νεαρό καθηγητή, τον κύριο Ιππόλυτο, που φορούσε τις πιο παράξενες γραβάτες κι έγραφε ποιήματα. Ο κύριος Ιππόλυτος τής έκανε μαθήματα λογοτεχνίας. Τη γνώρισε με Έλληνες και ξένους ποιητές και η μητέρα αξιοποιούσε όλες αυτές τις γνώσεις στις φιλολογικές συγκεντρώσεις, που γίνονταν στη Λέσχη.

Για ένα φεγγάρι άρχισε πιάνο με το Γερμανό Χανς Βάισμαν, που δούλευε στον στρατιωτικό ασύρματο. Ύστερα παράτησε το πιάνο κι άρχισε κιθάρα με τον Μπρούνο

---

² Μπομπέ: ημισφαιρικός, κυρτός.

Μαρίνι, έναν Ιταλό μπεκρή, κουρδιστή πιάνων. Τη θεία Ερμιόνη τη σκανδάλιζαν φοβερά οι ασχολίες αυτές της μητέρας.

-Δεν ήταν η Μαίρη η γυναίκα που χρειαζόταν ο Βασιλάκης, έλεγε. Είναι πολύ όμορφη και ανήσυχη κι εκείνος πολύ σπάταλος με αδύνατο χαρακτήρα. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η σχέση της γλώσσας με τον πολιτισμό, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να βρεις στο Κείμενο 1 μια αναφορά σε άποψη γνωστού προσώπου (π.χ. κάποιου επιστήμονα) και να εξηγήσεις τι εξυπηρετεί αυτή.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Δίνονται παρακάτω κάποιες γλωσσικές επιλογές του Κειμένου 1. Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση από τις προτεινόμενες:

1. Συνώνυμο της λέξης αλαζονεία είναι:
α. έπαρση, β. ευτυχία, γ. στόχευση
2. Η διατύπωση Η γλώσσα αποτελεί τον συνεκτικό κρίκο ανάμεσα στους ανθρώπους είναι: α. παρομοίωση, β. προσωποποίηση, γ. μεταφορά
3. Η γλωσσική διατύπωση κατανόησης των σκέψεων, αναγκών, επιθυμιών είναι:
α. ασύνδετο σχήμα, β. παρατακτική σύνταξη, γ. υποτακτική σύνταξη
4. Η διατύπωση Η ικανότητα του ανθρώπου για λόγο άνοιξε το δρόμο για τον ανθρώπινο πολιτισμό είναι:
α. δυνατότητα, β. βεβαιότητα, γ. αναγκαιότητα
5. Το επίθετο ανήσυχο σημαίνει στο γλωσσικό περιβάλλον όπου βρίσκεται:
α. ασταθές, β. ζωνρό, γ. εξερευνητικό

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα του Κειμένου 2 η μητέρα παρουσιάζεται ως μια ασυμβίβαστη γυναίκα για την εποχή της (αρχές του 20ού αιώνα). Μπορείς να παρουσιάσεις και να σχολιάσεις την ανατρεπτική συμπεριφορά της; Να αναπτύξεις σε 100-150 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15